

УДК 061;001.89;168.522;7.072.2

МИТЕЦЬ І МОДА: ВАДИМ ДОБРОЛІЖ І УКРАЇНСЬКА ВИШИВКА НА КАНАДСЬКІЙ «СЦЕНІ»

ЦИМБАЛА Лада

Львівська національна академія мистецтв, Львів, Україна

ladacymbala@lnam.edu.ua

Вадим Доброліж – український митець, який у 50-60-х рр. ХХ ст. по приїзді до Канади спричинився до формування стилістики українського храмового мистецтва в Альберті, проявив себе як успішний сценограф, декоратор багатьох едмонтонських театральних вистав, дизайнер громадських інтер'єрів, активний громадський діяч. Вадим Доброліж неодноразово долучався до організації тематичних модних показів – «вишиваних вечерниць», їх сценічного оформлення, й запроєктував низку модних на той час костюмів, адаптуючи українську традиційну вишивку до модних вимог часу. Наукова розвідка присвячена аналізу модних костюмів, запроєктованих Вадимом Доброліжем з колекцій Українського Канадського музею, Центру Кулів Альбертського університету, приватних колекцій. У дослідницькому питанні проводиться кореляція творчих концептів митця з актуальною проблематикою моди на етно у 1950-60-х рр. у канадсько-українському культурному середовищі та синхронними процесами в тогочасній Радянській Україні.

Ключові слова: модні покази, українська вишивка, адаптація до середовища.

ВСТУП

Вадим Доброліж здобув професійну мистецьку освіту у Київському художньому інституті у 30-х рр. ХХ ст. По приїзді до Канади, у 50-60-х рр. ХХ ст. спричинився до розвитку українського сакрального мистецтва в Альберті (оформив інтер'єри більше 50-ти церков), проявив себе як успішний сценограф, декоратор багатьох едмонтонських театральних вистав, оформив низку інтер'єрів готельних та ресторанных комплексів та громадських приміщень, організовував низку мистецьких акцій в українській громаді міста, формуючи унікальний мистецький образ міста Едмонтон.

Діяльність художника-живописця з академічною освітою після переїзду до Канади змінилася. У суспільстві суперкомфорту, де у повоєнний час велися грандіозні міські забудови, формувалася інфраструктура міських розваг та споживацької культури, затребуваність митця з академічним світоглядом змінюється на затребуваність митця-декоратора, дизайнера міських свят та оформлювача вітрин та модних показів у супермаркетів. Відтак, Вадим Доброліж у 1950-х рр. працює провідним декоратором в одній з найпотужніших

торговельних компаніях Канади – Hudson's Bay Company. Оформлення вітрин Bay до Різдва та Великодніх свят, зовнішній декор споруди, змонтований до вуличних дійств – реалії діяльності митця в новому середовищі. На замовлення української громади митець зпроектував низку інтер'єрів у храмах Альберти. Авторська творча мова та стилістична єдність сакрального простору у творчості митця викристалізувалася у дизайні інтер'єру церкви Св. Івана в Едмонтоні 1967 року, і принесла очікуване визнання та славу митцю в мультикультурному мистецькому середовищі Канади.

Але, попри численні започатковані та реалізовані проекти митця, створення посмертного (1973 р.) фонду Вадима Доброліжа, його мистецька спадщина й до сьогодні залишається мало дослідженою. Після смерті митця 1973 року родиною та українською громадськістю Альберти зорганізований меморіальний фонд Вадима Доброліжа, за сприяння якого та зусиллями відомого мистецтвознавця Івана Кейвана, у світ вийшов альбом творчості Вадима Доброліжа 1985 року [1], в якому автор висвітлює певні етапи діяльності художника від перших повоєнних робіт таборового періоду в Німеччині – до цілісних монументальних творів зрілої творчості в Альберті.

На думку Івана Кейвана «...хоч Доброліж виявлявся блискуче в церковно-релігійному мистецтві, хоча заблищав своїм хистом у театральній декорації, на жаль, це мало тільки локальне провінційне значення» [1].

На Батьківщині художника, творчістю земляка з полтавського Ніжина, цікавиться краєзнавець Олександр Самойленко, який публікує окремі відомості про митця в українській науково-популярній періодиці [2].

Критичні розвідки про творчість Вадима Доброліжа, його участь в житті української громади Едмонтону у 50-60-х рр. ХХ ст. знаходимо в українській місцевій пресі, зокрема в часописах «Промінь» [3], публікаціях Союзу українців Канади [4, 5] та провідних місцевих часописах [6]. Більшість повідомлень у пресі висвітлюють діяльність Вадима Доброліжа як організатора-дизайнера та сценографа тематичних балів, модних показів та роботи митця та його родини в українському осередку при кафедрі Св. Івана в Едмонтоні.

Цінна та багатогранна спадщина митця потребує систематизації та різновекторних дослідницьких розвідок.

ПОСТАНОВА ЗАВДАННЯ

Серед завдань, що формулюємо у науковій розвідці, виокремлюємо причини звернення митця до моделювання одягу, способи адаптації традиційної української вишивки до викликів моди 60-х рр. ХХ ст. в середовищі канадської української громади. Також важливим з огляду на цілісну модель розвитку етно традицій в українській моді ХХ ст. є простежити спільне та відмінне у зверненні до вишиванки в моделях 1960 – поч. 1970-х років у творах Вадима Доброліжа та у тогочасних пошуках митців з Радянської України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

В українську громаду Альберти Вадим Доброліж влився 1947 року на запрошення Української православної громади як маляр-монументаліст для оздоблення церкви Рівноапостольного князя Володимира. Перші роки перебування в Канаді вимагали від митця гнучкості у замовленнях. 1947 року

митець влаштовується в компанію Hudson's Bay декоратором. В архіві родини зберігаються фото численних вітрин Bay, оформлених Вадимом Доброліжом у 1950-х рр. Робота зі сценою на кіностудії ім. О.Довженка у міжвоєнний період допомогла митцеві у візії просторового komponування експозицій, виокремленні домінантних концептів у торговельній рекламі. Здебільшого, композиції вітрин відзначалися реалістичним потрактуванням як сюжетів, так і деталей: манекенів, макетів тварин птахів тощо. Важливу увагу автор надавав динаміці освітлення, тональним контрастам, які, засадничо мали на меті зацікавити, і “спіймати на гачок” споживача.

Для Hudson's Bay Вадим Доброліж упродовж 1950-х років розробив і втілював низку тематичних проєктів: перших показів мод, хутра (1951,1953), різдвяних ярмарків та вуличних свят (1953), оформив кафетерій. У стилістиці автор дотримувався панівного на той час «наївного реалізму» з домішками звернень до історичних стилів класицизму, бароко, модерну.

Участь в українській громаді Вадима Доброліжа – оформлення українських ювілеїв, свят в Едмонтоні, зокрема Мазепинської академії 1959 року, Шевченківської академії 1961 року, академії Івана Франка, Святої Державности та осінніх балів, на думку Івана Кейвана «значно підносила важливість свята своїми декораціями». Художник виконав декорації для вистав «Наталка Полтавка», “Сватання на Гончарівці”, до виступів ансамблю Шумка, проєкти костюмів та масок для вистави “Лис Микита” Івана Франка у “Пласт Едмонтон” [1].

У сценічних образах митець апелював до стилізації традиційного українського костюма різних етно регіонів України. Зокрема в дизайні сценічних костюмів для хору СУМК (союзу української молоді Канади) В. Доброліж спрощує силует костюма та насичує традиційну вишивку тональними контрастами. Такі художні прийоми характерні для сценічного одягу загалом, відтак, багаторічний досвід митця як сценографа став у пригоді в контексті проєктування сценічного одягу для українських танцювальних та хорових колективів.

В українській пресі Едмонтону, висвітлюючи тематику проведення відомих осінніх балів, у громаді наголошується на провідній ролі митця у творенні свята:

«Успіхом останнього балу слід би завдячувати, до великої міри, Вадиму Доброліжу, талановитому мистцеві, що через кілька років присвячував свій час та зусилля в ролі директора й мистецького проєктування. Шовкодруки, українські скатерті, мережані друком доріжки, поліхромії, декорації, куліси тощо – все це було заготовлене рукою Вадима та подароване для Комітету» [3]. Звернення до національних традицій, української вишивки в дизайні свят для громади, як бачимо, також було в пріоритетах митця.

За підтримки творчої родини, зокрема відомої піаністки Валентини та дьоньки-танцівниці Наталії, митець проєктує низку зразків модного жіночого одягу, декорованого традиційною українською вишивкою та влаштовує гучний показ моделей під назвою «Від української вишивки – до сучасних стилів» в Українському канадському музеї при катедрі Св. Івана в Едмонтоні 1970 р. Йомвірно, концепт показу модного одягу з використанням української вишивки

був інспірований всеканадським рухом «вишиваних вечериць» у численних українських жіночих товариствах Північної Америки, що актуалізувався в кінці 1960-х рр. До того ж, вагомим поштовхом для популяризації етно трендів серед широкого загалу канадського жіноцтва мали покази колекцій модних костюмів, запроєктованих за народними мотивами, представлені на відомій Виставці ЕХРО в Монреалі 1967 року, й високопрофесійні колекції будинків моделей з Радянської України.

Відтак, Вадим Доброліж проєктує модні трапецієподібні силуети жіночих молодіжних повсякденних суконь та ансамблів вечірнього одягу і декорує їх стрічковими або ж медальйонними композиціями вишитого орнаменту, який запозичує або ж із славних барокових вишивок козацької старшини (рис.1, а), або ж із традиційної вишивки певного етно краю (рис.1, б, в, г). Примітно, що дизайнер пропонує споживачам різноваріантність застосування вишиваного орнаменту, зокрема можливості до творчої інтерпретації: зміни тональності, колориту тощо. Так, у моделі вечірньої сукні з V-подібним розрізом (рис. 1, б) автор пропонує на вибір використати чернігівську вишивку чорними і червоними нитками з традиційним «звідоподібним мотивом», або ж характерну для Полтавщини вишивку «білим по білому» у смугастому вирішенні. До творчих інспірацій митця також увійшла шахова орнаментика традиційної української плахти (рис. 1, в), яку дизайнер використовує в якості акцента в окресленні пониженої талії модної молодіжної сукні. Подібно до тогочасних пошуків дизайнерів в Радянській Україні, зокрема, проєктів Михайла Біласа, Вадим Доброліж апелює до стилізації гуцульського кептаря з характерним кутовим розташуванням орнаментальних мотивів (рис. 1, г).

а

б

в

г

Рис. 1, а-г. Ескізи костюмів за мотивами української вишивки Вадима Доброліжа, 1969 р. (Ukrainian Museum of Canada Alberta Branch. *Ukrainian Women's Association of Canada*)

ВИСНОВКИ

Загалом, у контексті творчих пошуків щодо адаптації традиційної української вишивки до модних силуетів та кроїв 1960-х рр. Вадим Доброліж

обмежується декоративними особливостями української вишивки; рідко вишивка застосовується як конструктивний елемент костюма. Такий прийом звернення до української вишивки в моделюванні костюма загалом притаманний моді 1960-х – поч. 1970-х рр. Лишень, окрім декоративного звучання, в мультикультурному середовищі канадської громади він набував ознак національної ідентичності, був своєрідним маркером приналежності до світового українства. І в цьому контексті – високопрофесійний підхід Вадима Доброліжа до проектування модного одягу мав значення ширше від буденного наслідування модних тенденцій та смаків споживачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wadym Dobrolige. Album. Introduction by Iwan Keywan (1985). *Wadym Dobrolige memorial fund & Slavuta Publisher*.
2. Самойленко Г. (2007). Вадим Доброліж - художник із Ніжина. *Література та культура Полісся*. Вип. 35. С. 278-283.
3. Членський чай відділу при кафедрі Св. Івана (1970). *Промінь*, Рік XI. Червень – June, С. 22-24.
4. Ліга українських католицьких жінок Едмонтонської Єпархії: Початки і діяльність / [ред. І. Павликовська] (1967). *Едмонтон : Заходами і коштами Єпархіальної управи ЛУКЖ*, 234 с.
5. William Kostash (1979). *Ukrainian Women's Association of Canada . St. John's Cathedral Branch. Edmonton, Alberta*.
6. Gunion Judy (1971). City painter expert in Church Art. *Edmonton Journal*, Saturday, November, 1972. P. 13.

TSYMBALA L.

ARTIST AND FASHION: WADYM DOBROLIGE AND UKRAINIAN EMBROIDERY ON THE CANADIAN "SCENE"

Wadym Dobrolige is a Ukrainian artist who after arriving to Canada in the post Second world war period, contributed to the Ukrainian Churches style in Alberta, proved himself as a successful scenographer, decorator of many Edmonton theater performances, designer of public interiors, active public figure. During the time of adaptation in the new artistic realities, Wadym Dobrolige organized a lot of thematic fashion shows - "embroidered parties", their stage decoration, and designed several fashionable costumes, adapting Ukrainian traditional embroidery to the fashionable requirements of the time. Scientific research is dedicated to the analysis of fashionable costumes designed by Wadym Dobrolige from the collections of the Ukrainian Canadian Museum, the Kule folklore Center of the University of Alberta, and private collections. The research question involves the correlation of the artist's creative concepts with the topical issues of ethnic fashion in the 1950s and 1960s in the Canadian-Ukrainian cultural environment and similar processes in Soviet Ukraine at the time.

Key words: fashion shows, Ukrainian embroidery, adaptation to the environment.